

חולין דף קב"א

מהו 'אלל' שמצטרף
לטומאת אוכלים

למדנו במשנה שהאלל מצטרף לשיעור טומאה באוכלים. אמר רבי יוחנן, הכוונה ל'מרטקא' שהוא גיד השדרה והצואר. וריש לקיש אמר, הכוונה לבשר שנותר על העור לאחר שהפשיטו את העור. מקשה הגמרא ממה ששנינו, נאמר: "וְאוֹלָם אֶתֶם טַפְּלֵי שְׁקָר רַפְּאֵי אֱלֹל כְּלָכֶם" שאיוב אמר לחביריו שאומרים לרפאתו בדבר שאין בו רפואה. ומובן למי שבאר שהכוונה לגיד. אבל לסובר שהכוונה לשאריות בשר על העור, הרי יש לזה רפואה? עונה הגמרא שבכתוב מוזכר 'אלל' הכל מודים שהכוונה לגיד שבצוואר, ונחלקו בלשון המשנה.

צירוף 'אלל' לשיעור נבילה

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, רבי יהודה אומר, האלל המכונס שנאסף יחד יפה, אם יש כזית במקום אחד – חייבין עליו משום נבילה, בין שאוכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש. וחולק על המשנה שמחשיבו לאוכל גם לגבי טומאת נבילה. ואמר רב הונא, וזה רק כשהחשיבו וגילה דעתו מתחילה שאינו רוצה לבטלו. אבל מתכנס מאליו או על ידי תינוקות שלא במתכוין, רבי יהודה לא חולק. לפי מי שהסבר שהכוונה לחתיכות בשר, מובן שיתכן ויתחייב כשיש שם כזית. אלא לסובר שהכוונה לגיד שבצואר, אפילו אם יש כזית הרי זה קשה כעץ ואין חייבים עליו? עונה הגמרא, שלפי רבי יהודה אינם חולקים שהכוונה ב'אלל' לבשר שפלטתו סכין. ונחלקו לפי חכמים: רבי יוחנן אמר, גיד שבצוואר גם מצטרף. וריש לקיש אמר דוקא בשר שפלטתו סכין, אבל מרטקא לא מצטרף שנחשב כעץ.

שואלת הגמרא, באיזה אופן מדובר 'בשר שפלטתו סכין'? אם חשב עליו, הרי מטמא טומאת אוכלים בפני עצמו ואינו צריך להצטרף⁷³⁸. ואי לא חשב עליו ביטלו? ומביאה הגמרא שנחלקו בזה רבי אבין ורבי מיישא. אחד אמר מקצתו חישוב עליו, ולא פירש איזה קצת. ולכן כביצה

738 ואף על גב דלאו אורחיה, כדאמרן בפרק 'בהמה המקשה' (לעיל דף עז:): עור ששלקו ושליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין; ונהי דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות – דהא נעשה עור בבטולו הראשון – אבל אוכלא מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרץ, דלא גרע מעור ששלקו. רש"י.

מיניה לא מקבל טומאה, שכן לא חשב על כולו, אבל כשמצטרף עם שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת להשלים לשיעור. ואחד אמר מקצתו פלטתו חיה על ידי שננשכה על ידי כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ומקצתו פלטתו סכין, ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין.

המקום שמקור ציפורניים וקרניים נחשבים לבשר

מביאה הגמרא ששנינו במשנה במסכת טהרות לגבי נבלת עוף טהור, החרטום והצפרנים מיטמאין ומטמאין ומצטרפין לכביצה⁷³⁹. ומבררת הגמרא, מה הכוונה ש'חרטום' מצטרף לכביצה, הרי הוא קשה כעץ? אמר רבי אלעזר, בחרטום תחתון. וביאר רב פפא, הכוונה לקליפת רצועה דקה בתוך הפה, דבוקה לחרטום. וכן מבארת הגמרא לעניין 'צפרנים' שכן אמר רבי אלעזר, נחשבים לאוכל במקום שמובלעים בבשר שזה בשרשי הצפרנים. ורב פפא ביאר שכן לגבי 'קרנים' ששנינו במשנה, צריך לבאר שהכוונה במקום שחותכין ויוצא מהן דם.

למדנו שהשוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות עד שתמות או עד שיתיו את ראשה⁷⁴⁰. אמר רבי אסי, יש תנאים ששונים, שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים, ואי לא חישוב אינה כאוכל עד שתמות, וכן עובד כוכבים בטהורה. והכשר ממקום אחר, שגם שחיטה של גוי אינו נחשב כמשקה להכשיר אוכלים, שלא נקרא משקה אלא דם חללים⁷⁴¹.

כל שסופו לטמא טומאה חמורה לא צריך הכשר

שואלת הגמרא, למה צריך הכשר? הרי דבר שסופו לטמא טומאה חמורה אדם וכלים בכזית, ואפילו במשא כשתמות. וכל שסופו לטמא טומאה חמורה לא צריך הכשר. ששנה התנא דבי רבי ישמעאל, ממה שנאמר: "וכי יותן מים על זרע" מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה שאינם נעשים

739 'מיטמאין' אם קבל העוף טומאה מן השרץ – אלו נעשין יד להכניס ולהוציא; טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אלא אם כן קבלה מאחרים, שהרי אין לך אלא האמור בה: טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה. רש"י.

740 כ' רש"י: הא – פרישית לה (לעיל קיז:); שאף שלא שייך שחיטה בבהמה טמאה, מועיל מעשה שחיטת ישראל להחשיבו לאוכל.

741 ודם שחיטה הוגנת, מכשיר, שהוקש למים, 'על הארץ תשפכנו כמים' אבל של עובד כוכבים אינו דם חללים, ולא דם שחיטה, והוי כדם מגפתו וכדם המת ש'חלל' נקרא רק על ידי גיסטרא, ומצואר. רש"י.

אב הטומאה עולמית⁷⁴², צריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר. וכן שנינו בברייתא, אמר רבי יוסי מפני מה אמרו נבלת עוף טהור צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלים מן השרץ, ואינה צריכה הכשר⁷⁴³? מפני שעתידה לטמא טומאה חמורה? אמר חזקיה, דברו במפרכסת שעדיין אין בה טומאה חמורה, ויתכן שגם בסופה לא תבא לידי טומאה חמורה, שכן יכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית. שאל רבי ירמיה את רבי זירא, האם מכאן נשמע שלחזקיה אין טומאת נבלות במפרכסת, והרי מצינו אחרת בשם חזקיה. שנחלקו במקרה ששחט בטמאה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת. חזקיה אמר, אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי, שנחשבת כמתה. רבי יוחנן אמר, ישנה לאברים שאינה נחשבת כמתה? אמר לו, מודה חזקיה שאינה מטמאה כנבילה ואף על פי שמותרת לבני נח, שיצתה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת.

ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים מבררת הגמרא מה שהביאה את המחלוקת כששחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא

מפרכסת, לחזקיה אין איסור אבר מן החי, ולרבי יוחנן ישנו באיסור. אמר רבי אלעזר, נקוט שיטת רבי יוחנן בידך. שכן שנה רב אושעיא, ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים: שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת, מטמאה טומאת אוכלים, אבל לא טומאת נבלות. אבר הפורש ממנה, כפורש מן החי ומטמא מיד כאבר מן הנבלה. ובשר הפורש ממנה, כבשר הפורש מן החי, ואסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה. שחט בה אחד או רוב אחד, אינה מטמאה טומאת אוכלין, נחרה אין בה טומאה של כלום.

ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת, מטמאה טומאת אוכלין, שכן יש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל. ולכן מועילה מחשבת עובד כוכבים לצורך ישראל להשוותו אוכל, אבל לא טומאת נבלה.

742 ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים. שנאמר 'והנפש הנוגעת' – יצאו אוכלין ומשקין. רש"י.

743 עמוד ב'.

אבר הפורש ממנה כפורש מן החי, ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה. שחט בה אחד או רוב אחד, אינה מטמאה טומאת אוכלין. נחרה, אין בה טומאה של כלום.

שחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה, כגון חצי קנה, ובא ישראל וגמרה כשרה. שחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה, ובא עובד כוכבים וגמר שחיטתו פסולה.

הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה, חותך כזית בשר מבית שחיטתה ומולחו יפה יפה, יותר מבשר אחר מפני שלא הספיק דמו לצאת, ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה⁷⁴⁴, ואוכלו. אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו.

בשר ממקום שחיטה בסמוך לשחיטה ומביאה הגמרא, שמה ששנינו שאף העובד מועיל לרפואה

כוכבים מותר בו, מסייע למה שאמר רב אידי בר אבין בשם רב יצחק בר אשיין, הרוצה שיבריא, חותך כזית בשר מבית שחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה, אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו.

הסתפק רבי אלעזר, מה ששנינו במשנה שאם נִחְרָה אין בה טומאה, מה השין אם פסל בשחיטה, כגון ששהה בה, דרס בה? אמר לו ההוא סבא, כך אמר רבי יוחנן: צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה. שואלת הגמרא, לאיזה הלכה שצריך הכשר שחיטה בטהורה? אמר רב שמואל בר יצחק, בדיקת סכין.

בלעה כלים בחייה והרי היא באהל המת

הסתפק רבי זירא מרב ששת, ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה ומפרכסת ובלעה כלים בחייה והרי היא באהל המת, מהו שתציל על הבלועין שבתוכה. האם כיון שאינה מטמאה טומאת נבלות 'חיה' היא, או שכיון ומטמאה טומאת אוכלין אינה מצלת, שאינו נחשב 'בלוע'? אמר לו, האם ניתן לומר שמצד אחד מטמאה טומאת אוכלין הרי שנחשבת למתה, ומצד

744 (סנהדרין ס"ג) מניין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה? שנאמר: 'לא תאכלו על הדם' ואסמכתא דרבנן בעלמא היא. רש"י.

שני נאמר מצלת כאילו היא חיה? אמר לו, הרי ניתן לומר אחרת, שכיון ואינה מטמאה טומאת נבלות, האם לא תציל? אמר אביי, פוסקים לחומרא, אינה מצלת על הבלועים שבתוכה, שכן מטמאה טומאת אוכלין. והרובעה חייב מיתה במזיד וחטאת בשוגג, שכן אינה מטמאה טומאת נבלה.